

**Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Інститут психології та педагогіки РДГУ
Кафедра загальної психології та психодіагностики
Кафедра вікової та педагогічної психології
Кафедра практичної психології та психотерапії**

Актуальні питання психологічної науки

**Альманах студентського наукового
товариства**

Випуск 13

Рівне - 2019

ББК 88

А 43

УДК 159.9

Актуальні питання психологічної науки: Альманах студентського наукового товариства. – Випуск 13. – Рівне: РДГУ, 2019. – 169 с.

Головний редактор:

Ямницький В.М. – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ.

Редакційна колегія:

Павелків Р.В. – доктор психологічних наук, професор, академік АВШ, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології, директор Інституту психології та педагогіки РДГУ, перший проректор РДГУ;

Воробійов А.М. – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Павелків В.Р. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики, декан психолого-природничого факультету РДГУ

Литвиненко С.А. – доктор педагогічних наук, професор кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ;

Безлюдна В.І. - кандидат педагогічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Главінська О.Д. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Корчакова Н.В. – доктор психологічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Рудь Г.В. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ;

Романюк В.Л. – кандидат біологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Созонюк О.С. - кандидат психологічних наук, доцент кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ.

Друкується за рішенням Вченої Ради РДГУ (протокол № 5 від 30 травня 2019 р.)

За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідальність несуть автори матеріалів.

бачити конкретні ситуації; приймати рішення; прогнозувати та передбачати; об'єднувати полярні явища, знаходити спільне [3].

Отже, розвиток творчих здібностей є важливою умовою особистісного, інтелектуального та соціального становлення дітей молодшого шкільного віку.

Список використаних джерел

1. Азарова Л.Н. Как развивать творческую индивидуальность младших школьников // Журнал практического психолога. 2008. № 4. С.83.
2. Біла І.М. Творча конструкторологія в розумовій діяльності дошкільників. // Практична психологія та соціальна робота. 2010. № 11. С. 39-50.
3. Гилфорд Дж. Три сторони інтелекта. Психологія мышлення. М. : Прогресс, 1999. С.433 – 456.
4. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / За ред. В.О. Моляко, О.Л. Музики. Житомир: Рута, 2006. 320 с.
5. Пономарьова-Семенова Р. О. Психологічні аспекти розвитку креативності обдарованої особистості. Обдарована дитина. 2007. № 7. С.12.

УДК 159.937.22:159.9 - 051

РОЗВИТОК ЕМПАТІЇ ПРАКТИЧНИХ ПСИХОЛОГІВ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ

Романюк Ольга, здобувач ОС «бакалавр», РДГУ

Керівник: Артемова О.І., кандидат педагогічних наук, доцент

Система психологічної служби освіти України полягає в забезпеченні освіти, яка розвивається, тобто у створенні психолого-педагогічних умов для успішного вирішення завдань, навчання та розвитку студентської молоді. Забезпечує реалізацію цієї місії в навчальних закладах через навчання психодіагностичного, корекційно-розвивального, консультативного, профілактичного, просвітницького та навчального напрямків роботи практичний психолог.

Якість виконання кожного з напрямів і ефективність роботи в цілому визначається особистісним потенціалом фахівця, насамперед, такою його особистісною якістю як емпатія.

Розвинена емпатія, з одного боку, дає можливість відчувати та зрозуміти внутрішній світ іншої людини, її емоції, і відчуття, а з іншого боку, постійне та надмірне включення в кризові ситуації клієнтів та їх супровід, містить небезпеку для психофізичного стану самого практичного психолога. Отже, за такої логіки, регуляторно-особистий потенціал емпатії набуває особливого значення в діяльності практичного психолога.

Тлумачення цього терміну можна зустріти у працях різноманітних вчених : нерациональне пізнання людиною внутрішнього світу інших людей або емоційна чуйність людини на переживання іншого, різновид соціальних (етичних) емоцій (Б. Г. Мещеряков, В. П. Зінченко); розуміння емоційного стану іншої людини за допомогою співпереживання, проникнення в її суб'єктивний світ (Б. Д. Карвасарський); жалісливе переживання однією людиною відчуттів, сприймань і думок іншої (А. Ауербах, Р. Корсіні); збагнення емоційного стану, проникнення в переживання іншої людини, здібність індивіда до паралельного переживання тих емоцій, що виникають у іншого індивіда в ході спілкування з ним (С. Ю. Головін); збагнення емоційного стану іншої людини співпереживанням (В. М. Блейхер, І. В. Крук); наше усвідомлення емоційного стану іншої людини та здатність поділити його досвід (М. Кордуел); вміння відчувати і переживати почуття і стани іншого, емоційне розуміння, когнітивна децентрованість (Н. Ф. Каліна); переживання почуттів, думок або установок іншої людини (Р. Вердербер, К. Вердербер); здібність уловлювати й розшифровувати емоції інших людей (Д. Гоулман); сприймання внутрішнього світу іншого точно, із збереженням емоційних і смислових відтінків, неначе стаєш цим іншим, але без втрати відчуття «неначе» (К.Роджерс) [2].

Емпатія присутня у всіх видах міжособистісного спілкування. Вона є тим базовим соціально-психологічним середовищем, в якому емпатія зароджується, розвивається і проявляється.

В інтерактивній стороні спілкування емпатія виступає як регулятор взаємодії, забезпечуючи оцінку і прогноз найбільш адекватних способів поведінки відповідно з емоційним станом учасників.

Емпатія у практичних психологів також виконує функцію коректування вибраних способів взаємодії на основі емпатійного зворотнього зв'язку. Коригування здійснюється у бік найбільш комфортних і найменш дистресуючих способів поведінки [4].

Емпатія в житті практичних психологів виконує такі функції: емпатія, що виходить від суб'єкта, збільшує його здатність переконувати; вона допомагає подолати психологічний захист іншого; розширює уявлення про життя інших; збагачує власний емоційний досвід; розвиває особистість і

систему її цінностей; несе охоронні функції, якщо досвід загрожує психічній рівновазі індивіда.

Стан розвитку емпатійних здібностей студентів-психологів, рівень сформованості в них умінь проявляти альтруїстичну поведінку у взаємовідносинах з оточуючими в цілому впливає на можливість повноцінно та ефективно здійснювати професійну діяльність психолога.

Список використаних джерел:

1. Журавльова Л. П. Психологія емпатії: монографія / Л. П. Журавльова. — Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. — 328с.\
2. Панок В. Основи практичної психології / Панок В., Т. Титаренко, Н. Чепелева та ін. – К. : Либідь, 1999. – 536 с
3. Юсупов І. М. Психологія емпатії. Теоретичні та прикладні аспекти. Автореф. дис. д-ра пс. наук. - СПб., 1995. -81с.

УДК 316.77:[378.016:159.9-051]

ГРУПОВЕ ФОКУСОВАНЕ ІНТЕРВ'Ю У КОНТЕКСТІ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Савуляк Вікторія, старший викладач, РДГУ

У наш час потужні виробники споживчих товарів і послуг розробляють *банки якісних даних* і в цілому більше довіряють якісному дослідженню. Незважаючи на свою слабку сторону порівняно з кількісними методами – суб'єктивність учасників дослідницького процесу, – якісні методи надають можливість значно збагачувати вивчення реальних процесів, що відбуваються в суспільстві.

Фокус-група являє собою групове фокусоване (напівстандартизоване) інтерв'ю (*ГФІ*), що проходить у формі групової дискусії і спрямоване на отримання від її учасників «суб'єктивної інформації» щодо сприйняття ними різних видів практичної діяльності чи продуктів цієї діяльності, наприклад, матеріали засобів масової комунікації, рекламу, конкретні товари, здійснення тих або інших соціальних, добродійних програм, різноманітних послуг тощо. Займає проміжне місце між спрямованим і неспрямованим інтерв'ю, об'єднуючи сфокусованість на конкретній проблемі першого і свободу форми висловлювань респондентів другого.

Термін фокусоване інтерв'ю з'явився у 1940-х роках у США; його принципи і методики (для індивідуальної та групової роботи) було

Зміст

Вступ	3
Артемова О. Структурний аналіз кар'єрного самовизначення особистості майбутнього психолога	4
Артемова О. Динаміка ціннісно-сислової сфери майбутніх психологів у процесі професійного навчання.....	6
Базилюк О. Творчий потенціал особистості як передумова її професійної самореалізації	8
Бігун Л. Психологічні особливості формування лідерських якостей у майбутніх психологів	11
Блищик Ю. Психологічні особливості адаптації до шкільного навчання людей з обмеженими можливостями	12
Болюх Т. Формування професійної ідентичності в студентському віці	15
Валага О. Формування Я-образу крізь призму професійної спрямованості у старшокласників	17
Воронко В. Дослідження і корекція перфекціонізму серед студентства	19
Гесаль О. Самоповага як чинник академічної успішності старшокласника	22
Главінська Е.С. Малюноква терапія як ефективний метод подолання агресивності молодших школярів	24
Гойко Я. Переживання як критерій об'єктивації емоційної сфери особистості	25
Головенко А. Психологічна готовність молоді до шлюбу	27
Голубчикова М. Психологічні аспекти сексуальності сучасної молоді	29
Гордійчук К. Експериментальне дослідження психологічних особливостей особистісно-професійного становлення старшокласників	31
Джеджера О. Індивідуальні особливості емоційного переживання студентами екзаменаційного стресу	33
Дідус Т. Феномен смисложиттєвих орієнтацій особистості	35
Євтушок Б. Використання казкотерапії у психологічній допомозі дітям, які переживають горе	38
Забегаліна Д. Основні психологічні детермінанти й чинники виникнення та розвитку тривожності і страху у підлітковому віці	40
Загуляєва В. Особливості міжособистісних взаємин з ровесниками у підлітковому віці	43
Зайцева О. Відмінності у структурі мотивації вибору професії мешканців міст і сіл	44
Зайченко І. Роль комунікативних здібностей у процесі формування особистості старшокласників	47
Зелена І. Соціальна адаптація військовослужбовців та їх сімей	49

Каламбет А. Інклюзивна свідомість людей в сучасному суспільстві	52
Капуцьян Я. Комунікативний вплив ЗМІ як чинник зміни особистісних настановлень	54
Кобзар З. Фактори розвитку агресивності у студентів	56
Ковальчук М. Психологічні особливості самооцінки у студентів	58
Комарніцька О. Психологічні особливості відповідальності у юнацькому віці	56
Корчак А. Психологічні особливості психосоматичних проявів особистості в умовах емоційної напруги	62
Крук С. Психологічні особливості розвитку емоційного інтелекту в юнацькому віці	65
Кужель Н. Корекція аутичного поведінкового спектру проявів методами арт-терапії у дітей з особливими потребами	67
Лавренчук К. Самооцінка як психологічний феномен	69
Максимчук І. Особливості каузальної атрибуції в ситуації міжособистісного конфлікту (на матеріалі дослідження старшокласників)	71
Мартинюк А. Діагностика емоційного стану старшокласників перед ЗНО	73
Мартинюк Т. Дослідження і корекція фрустраційних станів у студентів	75
Мельник А. Індивідуально-стильові чинники переваг у застосуванні способів психологічного захисту	78
Мельник І. Вплив емоційних станів страху на особистість студентів	81
Миколайчук Ю. Основні аспекти вивчення емпатії у психологічній науці	84
Миркун Н. Вікові особливості точності та адекватності міжособистісного сприймання	86
Мислінчук Ю. Психоаналіз чинників формування низької самооцінки у юнацькому віці	89
Михайлова І. Дослідження психологічних особливостей динаміки впливу самосвідомості на ставлення особистості до себе та соціуму	91
Михайлова Т. Індивідуально-психологічні чинники агресивності молодших школярів	94
Новорок А. Психологічні особливості дослідження емоційно-вольових якостей молодшого школяра	96
Остапчук К. Психологічні особливості самооцінки у підлітків	98
Остігова А. Вікові особливості змісту стереотипів соціального сприймання	101
Павлусь В. Психологічні особливості ціннісно-мотиваційної сфери в юнацькому віці	103
Петренко А. Дослідження і корекція конфліктної поведінки серед студентів	105

Петрова-Ніколайчук О. Особливості прийняття рішень старшокласниками в ситуаціях морального вибору	108
Покотило Б. Психологічний супровід інклюзивних дітей	110
Пошковська А. Психологічні особливості креативного мислення молодших школярів	112
Романюк О. Розвиток емпатії практичних психологів в процесі професійного становлення	114
Савуляк В. Групове фокусоване інтерв'ю у контексті практичної підготовки майбутніх психологів	118
Савуляк В. Копінг-стратегії студентської молоді: особливості, шляхи корекції	119
Семенюк О. Психологічні особливості формування мотиваційного компонента моделі підготовки юнаків до трудової діяльності	121
Синчук Т. Психологічні чинники соціально-психологічної адаптації студентів-психологів	122
Сімчук А. Подолання невпевненості в стресових ситуаціях	124
Скалка І. Психологічні особливості розвитку емоційної сфери сучасних підлітків	126
Слабецька Д. Психологічні чинники конфліктів у студентській академічній групі	128
Сочинська Р. Психологічний зміст та структура творчого потенціалу особистості	130
Сукнацька А. Психологічні детермінанти подолання почуття самотності в юнацькому віці	133
Сульжук Т. Захисні механізми психіки у підлітків з девіантною поведінкою	135
Тарадайник Д. Дослідження і розвиток рефлексії у юнацькому віці	138
Хомич В. Фактори формування соціально-психологічного клімату в студентській групі	141
Хомік Т. Теоретичні аспекти проблеми формування стресостійкості юнаків	142
Хрипонюк І. Психологічні особливості мотивації навчальної діяльності студентів	144
Чалайдюк К. Готовність майбутніх психологів до професійної діяльності: теоретичний аналіз проблеми	146
Чмуневич Н. Особливості розуміння феномену свободи в підлітковому та юнацькому віці	148
Шатковська О. Вплив гендерних стереотипів на особливості спілкування сучасної молоді	151

Шахрайчук І. Феномен поняття «ціннісні орієнтації» у психологічній науці	152
Шевлюк В. Психологічні особливості переживання почуття самотності у юнацькому віці	154
Шевчук О. Психологічні особливості прояву сором'язливості у юнацькому віці	157
Шоха Т. Особливості розвитку мотиваційної сфери молодших школярів	160
Шумак Ю. Особливості міжособистісної взаємодії в групах дітей з особливими потребами	162
Якимчук М. Психологічні аспекти прийняття рішень при виборі майбутньої професії студентів-психологів	163

Наукове видання

**Актуальні питання психологічної науки.
Альманах студентського наукового товариства**

Випуск 13

Наукове редагування – доц. Романюк В.Л.
Відповідальний за випуск – проф. Воробйов А.М.

Підписано до друку 2.06.2019 р.
Формат 60x80/16. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman
Умовн. друк арк. 9,7. Тираж 150 прим.

вул. С. Бандери, 12, м. Рівне
Редакційно-видавничий відділ
Рівненського державного гуманітарного університету